

venenosa punctura occurrere posse, lippis notum est, & tonforibus. Et vnde obsecro celebritatem suam *Andromachi theriaca*, decantatissimum antidotum, nunc æquè atque olim *Imperatoribus* carissimum, nisi à *viperina carne* adeptum fuit? Quæ non *viperarum* moribus tantummodo, sed omni profus veneno, siue ex *plantis*, siue ex *animalibus* alijs, siue ex *metallis* inferatur, summo iam *Medicorum* consensu, & applausu propinatur.

Et quamvis vino vendibili non sit opus suspensâ hederâ: attamen, quoniam huc pertigimus, quid ego per *Theriacam* præstiterim, in syndrome morborum quadam propemodum deploratorum, in depellendo nimirum *viperino veneno*, vel in iuniorum gratiam medicorum huc referre non pigebit. Venerat anno 1603. circa finem Iunii, ad *Nosocomium* nostrum *S. Spiritus*, vespere, ex messoribus quidam, quem circa meridiem extra *urbem Viperam* momorderat, in sinistra manus digito prope medij articuli nodum. Miser hic perterritus, cum nec quid factum opus esset, consideraret, subito ori digitum admouens, virus exugere tentat,

Et sic pestifero sua polluit ora veneno.

Vnde labra illico, atque lingua mirè intumuerunt, quin febris ipsa hominem apprehendit, factumque quod *Virgilius* cecinit:

*Ac dum prima lues, vdo sublapsa veneno,
Pertentat sensus, atque ossibus implicat ignem.*

Quare *Orvietani* antidoti portionem cum aceto hausit, sed nihilo melius inde valuit, nisi quòd bis terue *vitellinam bilem* euomuerit quam quidem confectio- nem plebei homines plerumq. secum ferunt, à circulatore quodam huius nominis, sic appellatam, *Theriacâ* longè inefficaciorem, vulgo tamen vsitatio- rem, ceu viliori pretio emptibilem. Itaque *messor* hic equo impostus, circa vesperum ad nos deferretur, & lecto committitur. Vocor ego, *faciem* rubicun- dam, & pratimidam intueor, *linguam* aded excreuisse stupeo, vt os ipsam ægrè amplius capere posset, vnde nec verbum quidem eloqui tunc valuit. Ego de ipsius *animæ* salute, non minùs, quàm de recuperanda *corporis* valetudine solici- tus, peccata ipsum sua, ceu perniciosa *animæ venena*, si quæ haberet, euome- re prius iubeo, ob idque confessionem impero, quam *Sacerdos* ad nutum factam interrogando excepit.

Interea hæc ego remedia procuro. Imprimis *Theriacâ* drachmam vnam, & scrupulum vnum *cornu ceruini* præparati, cum vncijs quatuor *aque Scorzonera* forbendam præbeo. Verùm hic scypho argenteo opus fuit eiusmodi, cui ro- strum satis longum prominet, per quod violenter quasi, *gula* intrusum, liquorem infundi iussi alexipharmacum. Et cum *linguâ* iam iam etiam putrilagine corripeteretur, atque vlcerata appareret, hanc & *palatum* cû *labijs* continuò inun- gi curavi ex *Theriacâ* & aceto bene inuicem agitatis, per famulos nostros ad hoc muneris à me destinatos. *Cordi* similiter inunctionem præscripsi, ex vnciâ vna *olei corticum citri*, per infusionem facti, & drachma vna *Theriacâ*. Et quoniam *manus* in tumorem erat eleuata, *brachioque* simul venenum commu- nicabatur, præcepi, vt manus tota vulnusculis pluribus, per *lanceam Italis* di- ctam, siue gladiolum, quo *venas* incidunt, sauciaretur, & *hirudines* aliquot affi- geren-

Quid au-
thor per
Theriacam
prestitit.

A vpera-
moribus
quomodo
restituus
ab aurore
fuerit.

Orvietani
theriacalis
confectio
quid posset.

Horrenda
accidentia
in hoc æ-
gro.

Remedio-
rum series
quibus sa-
natus fuit.

gerentur, quæ saniosum illum, & tabe manantem, ibique conculcatum san- guinem exhaurirent, cui postmodum affectæ parti hoc fuit inductum lini- mentum, ex maiore parte *olei Scorpionum*, mediocri *Theriacâ*, & minore *acetii* compositum. *Brachio* autem, ne venenum lursum magis, magisque serper- et, & limpidas *vitalis fontis* vndas tetra ac funesta sua labe pollueret, ex *Bolo Armenia*, & *albumine ouorum* simul agitatis, linteamina infula, imbibita & im- posita fuerunt.

Atque hæc cura, nocte integra, per constitutas, vt eo loci fieri solet, vicarias famulorum vigilias, repetitis sæpissimè prædictis medicamentorum vnctioni- bus ita transacta fuit, donec manè ægrum nostrum inuiseremus iam hilarem, & sibi nobisque redditum. *Infantium* enim more balbutire incipiebat. Fue- runt quatuor tunc *hirudines* venis hæmorrhoidalibus applicatæ, ob haud exi- guam febrem, qua adhuc vexabatur. Vespero bene loquebatur, comedebat, exacto triduo conualuit, lecto surrexit, ad solitosq. labores suos, rus concessit, & *gloriam DEO*, pro immensa sua bonitate dedit, qui morti vicinum, per salu- berrima remedia vitæ ipsum postliminio restituisset.

Subiungam & sequens medicamentum, ex *viperina* carne similiter concin- natum, non vt minorum gentiù medicis solummodo, sed primoribus quoque, & qui *Principum* sanitati conseruandæ præstant, gratificer. Hoc autem illustris- simus *Franciscus Maria Cardinalis de Monte*, qui nobiliorum, & pretiosorum, vitra quadraginta annos, medicamentorū non modò collector indefessus fuit, sed vbi per occupationes ipsi publicas licuit, proprijs etiam manibus, *chymis* nempe magnus amator, & admirator, qui & me quoque aliquoties de his dis- sertantè libentissimè audiuit, & honorificè excepit, eadem elaborauit, & gratis postmodum pauperibus æque, atque diuotibus ægrotis, dispensauit. Hic inquam anquã remediū secretum, nec auro redimendū, ante annos hos quatuordecim communicauit Illustris. & Reuerendis. *Ioanni Godefrido ab Aschhausen Episcopo tum Bambergensi*, postea quoque *Herbipolensi*, atque ad PAVLVM V. *Matthiæ secundi Imperatoris* Oratori, Patriæ meæ *Principi*, à quo etiam *Romæ* beneuolen- tissimè fui habitus, de cuius laudibus iam historiæ loquuntur. Ab hoc in- mandatis mihi relictum fuit, vt quoniam *Franconiæ* nostræ *viperæ* defunt, vt singulis annis, harum carnes certo modo præparatas ipsi transmitterem. Inte- rim compositionem hanc, donec vel ipse, vel *Cardinalis* viueret, occultam ha- berem, & alto silentio premerem, quam verò publico nunc libentissimè com- mitto, cum vterque hic *Princeps* meliore vita fruatur. Sunt autem hæc ipsissi- ma compositionis verba, modusq.

Recipe *viperas* quot vis, cum sunt in magno vigore, ijs caudam & caput simul amputa, ne torqueri possint, & statim projice in aquam, ibique mori fi- nito. Deinde excoria & exentera (aduerte autem, ne cyllis fellis rumpatur, quòd si rumperetur, abijce totam *viperam*, nam felli venenum inesse volunt) cum exenteraueris, exossa, carnem quæ restat, linteo bene sicca. Postea reci- pe panem, ex fursure tritici, in furno bene coctum, non vstum, & tessellâ cru- stæ eius sublatâ, excava, tantum medullâ extrahens, vt carnem *viperinam* cap- iat, mox reponere tessellam corticis panis eò, vnde extraxisti, & glutine facto

Diligentia
quæ ab affi-
stentibus
huic fuit
ægro adhi-
bita.

Hic DEO
agratias
pro secunda
velutijsa.

Narratur
aliud ex vi
pera medi-
camentum
nobilissi-
mum.

Hoc Car-
dinalis de
Monte Epi-
scopo Bam-
bergensi
donauit.
Cardinalis
huius en-
comium.

Episcopi
huius Bam-
bergensis
ceregia sa-
dis historis
loquuntur.

Medicam-
ti supra di-
cti compo-
sicio veris-
sima.

Author seipsum pugnare cum scorpionis aculeo.

videtur dicendum absolute aboleri venenum dari.

Vnde hoc probetur.

Capitulum videtur die abscissum adhuc lethaliter vulneravit.

Mira res de Serpente quodam Mexicano sonagliero vulgo dicitur.

Talia ferenda in Museo Barberini videntur.

Nihil magis periculum videtur, in tota arte medica.

Nihil magis periculum videtur, in tota arte medica, quam ea, quæ naturæ venenorum.

uendo, non aliter nobis numerasse, atque si tot nummos aureos contrectassent. Ego tunc vni eorum viventium *Scorpionum*, caudam amputavi, eiusq. aculeo, in superna *indici digiti* parte, vulnusculum mihi ipse infixi, experimentum hinc desumere cupiens, an reuera *Venenum* suum eodem modo, quo ipse *Scorpio* pungendo facit, mihi communicaret, iam enim, si quid finitri accidisset, de præsentaneo quoque remedio ipso *Scorpione* confuso & superposito, securus eram.

Verum nōxâ nihil, præter exiguam rubedinem, *Ventis* magnitudine, quæ sequenti die disparuit, inde contraxi. Quapropter parum abfuit, quin in hanc deuenierim sententiam; *Venenum absolutum nullum dari, sed relatione solùm modo habitæ ad obiectum*, & eius quidem naturam, modumq. inficiendi imperferabilem nobis ferme esse, cum seiam venenosa animalia, quæ pungendo, aut mordendo vulnerant, vix nobis virus suum inferre, nisi irritata, adeoque, vel à nobis, vel alijs, vel à seipsis, ad iram eadem provocata fuerint. Id sæpe in *felibus, canibus & gallis gallinæcis*, iracundiâ flagrantibus contigisse animaduerti, ut vulnera tunc infligerent cacotheca profus, & agrè sanabilia, cum tamen, quando placidè nobiscum agunt, & fortè nos sauciant, vix quicquam detrimenti inde percipiamus. Sic in hac ipsa urbe pharmacopœi cuiusdam fantulum intellexi, à capite *Viperæ* iam post tertium diem abscisso, & inter foridum quicquid iacente, cum is hoc pedè prius protrussisset, deinde manibus quoque apprehensum projicere tentasset, lethaliter in digito mortuum, & efficacissimis vix tandem theriacalibus medicamentis sanatum fuisse. Quod caput autem hoc tam diu vixerit, mirabile est, sed mirabilius longè, quod *Recchus* noster, hoc ipso in opere *Mexicano*, de *Serpente* atrocissimo *Tebtlaco Zauhqui*, quem *Hispiani* indigenæ *Viperam*, ob lethalem morsum vocant, commemorat. *Audio à multis*, inquit, *qui eum Serpentem domi alere solent, atque educare, annum integrum durare, absque cibo villo potuque. Abscisumq. caput, decem aut amplius dies ferunt apud Pannenses, in femoris crassitudinem & longitudinem adollescere.* Est & hoc non minus insolitum alijs *Serpentibus*, huic verò proprium, ac naturale: *Quot annos natus est*, ait idem *Recchus*, *tot accedunt eandem perstreptentia sonalia, in postrema parte caudæ, vertebrarum instar connexa.* Huiusmodi sonalia perstreptentia, & connexa, sed à *Serpente* separata tamen, ante pauculos dies monstravit mihi in *Museo Illustrissimi Cardinalis Barberini* (in quo publici boni gratiâ, tam novi, quam veteris orbis naturalium miraculorum gazam recondere hic *Princeps* cogitat) *Thobias Aldinus*, Spagyricus, Botanicus, & gnarus rerum naturalium perclerator, qui eisdem *Musei* curam gerit. De huius *Serpentis* admiranda profus natura, & propagatione, plurima habeo à *F. Gregorio* meo de *Bolivar* mihi communicata, quæ ad secundum operis huius tomum referuo.

Et ut semel simulque dicam, in tota arte medica vix quicquam magis controuersis implicatum, quam *venenorum naturam*, existimo. Cum nondum constet, quibus rebus etiam *veneni* vox propriè competat, adeo inter se digladiantur doctores, atque ductores nostri, *Dioscorides, Plinius, Galenus, Fernelius, Cælinus*, & qui de *venenis* ex iunioribus Medicis scripserunt. Cum quidam *Alexipharmacia* virulentam hanc quoque labem aspergant, alijs e contrariis

Et ut semel simulque dicam, in tota arte medica vix quicquam magis controuersis implicatum, quam *venenorum naturam*, existimo. Cum nondum constet, quibus rebus etiam *veneni* vox propriè competat, adeo inter se digladiantur doctores, atque ductores nostri, *Dioscorides, Plinius, Galenus, Fernelius, Cælinus*, & qui de *venenis* ex iunioribus Medicis scripserunt. Cum quidam *Alexipharmacia* virulentam hanc quoque labem aspergant, alijs e contrariis

rum ac *muscarum venena* lambenda nobis, ceu salutifera remedia suadeant. Crede mihi, citius *balneatorem*, qui sudore haud vnquam perfusus, aut *Carbonarium*, qui nunquam fuligine tinctus fuerit, quam prædictos inter se conuenire Scriptores offendes. Exemplo nobis vnico, instar omnium, sit venenosus, ut creditur, è terris, rebusq. varijs expirans vapor, non post menses, aut hebdomades, nec horas multas, sed momento ferè temporis, nos, & animalia quæuis interficiens. Inter terrarum miracula *Plinius* lib. 2. cap. 93. hæc annotauit. *Spiritus lethales alibi, ait, aut scrobibus emissi, aut ipso loci situ mortiferi, alibi vulcuribus tantum, ut Soracte vicino vrbi tractui; alibi præter hominem ceteris animalibus: nonnunquam & homini, ut in Sinuessano agro, & Puteolano: Spira culrocant, alij ebaroneas scrobes, mortiferum spiritum exhalantes. Item in Hirpinis Ansancti, ad Mephitis adem, locum, quem qui intrauere moriuntur, simili modo Hierapoli in Asia, Matris tantum magna Sacerdoti innoxium.*

Huius quoque *Puteolani* antri, aliarumq. pestiferarum scrobium, ex alijs authoribus mentione similiter in suis *Antiquitatibus Puteolanis* inicit *Iulius Caesar Cæpaccius*, vir eruditus à se cõplurculis euulgatis libris celebris, ad quem vbi *Neapolim* cõcessi, non rarò quoque eiusdè tunc vrbs *Secretarij* officio fungentè inuasi, doctissimo ipsius colloquio libetè fruens, non tralatio insuper ab eodem honore mea præter meritè affecte, quod nōminis mei, suo in libro de *Illustribus viris ac feminis*, memoriam extare voluerit; hic quamuis fuisse hanc *scrobem* & quoduis animal ingressum eandem, mori attestetur, noui tamen ante hos viginti duos annos, *Ioannem Baierum* Iuris & *Matheos* peritissimum in comitatu & cura tunc temporis *Illustris Caroli Fuccari* veteris amici mei, *Baronis*, & *Canonici* nunc *Salsburgensis* & *Constantiensis* doctissimi, noui hunc inquam ingressum illam atque egressum, incolumem, cum audaci quadam curiositate victus, dimetiri hoc antrum baculo quodam, vlnaris longitudinis omninò, ut fecit, pruriret; qui præter calorem insignem, quem in pedum plantis percipiebat, incommodum aliud se minimè sensisse mihi candidè asseuerabat. Hoc idem profus, iam dudum antea iuuenili quadam audacia tentauerat *Corona Pighius*, qui postmodum *Caroli Ducis Clinie, Iulæ & Montium*, formandis moribus, & dirigendo per *Italiam* itineri præfuit, & auro dignum librum scripsit, cui titulus, *Hercules Prodicus*, quem adolcentes ex illustri stirpe orti, nocturna atque versare diurna lectione deberent. *Pighius* hic elegantissimis dicto in libro, verbis idem antrum, & prolixè satis describit, quem aliqui ex *Italici*, cum illæsum & sanum redeuntem ex hoc conspexissent, veritæ magiæ peritum clamarunt, nec aliud sibi perluaferunt, quam secretis quibusdam incantamentis, præsentissimam pestem illam eundem auerruncasse. Et tamen, neuter *Germanorum* horum *imagine matris* sacerdos fuerat.

Locum hunc ipsum met bis ego quoque non inij quidem, sed adij, naturæ hoc miraculum, ad stuporem vsque sum contemplatus. Cum enim periculum in cane villatico faceremus, surcè illigato, nostræque pecuniæ, veluti mox lethum subituro, ab illis qui non procul ab hoc antro habitant, coempto, & in hoc ipsum intruissemus, semimortuum paulò post extraximus. Hunc vbi herus ipsius proximam in lacum dimisisset, paulisper vitæ redditus, surrexit, & orco

maileb Vuu 2 qui

Probarur hoc vnico exemplo vaporis pestiferi ex varijs rebus exhalantis. Ex quibus terris expirat. Præcipuè propè Puteolos. Iulij Cæsaris Capaccij encomium.

Hoc antrum Baierus Germanus illustrè ingressus est.

Corona Pighius id fecit.

Author hunc locum cum stupore vidit, & quid in cane immisso fieret aduertit.

qui fuerat vicinissimus, aufugit, sæpius in eadem postea adhuc tragœdia compariturus.

Etiam venena
nata anima
lia in hoc
antici mon-
stra mon-
strantur.

Animaduerti autem hoc præterea, intrusum antro illi *canem* hunc, tentasse cupidissimè caput sustollere, & auras lambere altiores, quasi proxima solo exhalationes, molestiam ipsi afferrent maximam. Mortuos quoque fuisse *canes*, diù in hoc specu detentos, veluti *busones*, *ranas*, *serpentes* aliaque venenata animalia, huc coniecta, idem passa esse infortunium, illius loci incolæ nobis memorabant.

Historia
Romana
vaporis
mortiferi
ex putei
spiraculis
exhalans.

Memini quando ante annos plures quam viginti, hic *Romæ* noua platea, quam *Rafellam* vocant aperiebatur, domusque nouæ construebantur, cum puteus recenter esset excauatus, & in hunc *gallus gallinaceus* fortè decidisset, vnum ex operarijs illis, per funem se demississe, vt *gallum* extraheret, verum nondum aquam attigerat, & ecce mirabile dictu, mortuus in puteum concidit, subsequitur alius operarius, vt & socium iuaret, & animal leuaret, qui & ipse mortem subito oppetit. Tertius descendit, sed rogauit, si signum daret, confestim extraheretur. Quare vbi medietatem putei attigit, statim ab aura quadam vertigini quid simile patiens, clamore edito terrianimis, reliqui verò duo non nisi mortui educti fuerunt. Puteus terræ mole statim oppressus & impletus, alioque in loco aqua inuestigata fuit.

Historia fu-
ni mortifi-
feri ex car-
bonibus ac-
censit.
Bernardi-
nus Pauli-
nus Germa-
norum fan-
tor.

Et quot miserè quæso, ex *fumo carbonum*, non probè accensorum, in cubiculum aliquod clausum delatorum, perierunt? Vidi olim in ædibus *Bernardini Paulini*, *Clementis VIII. Datarij*, mei & *Germanorum* plerorumque, apud magnum hunc *Pontificem* fautoris benignissimi, Sacerdotem *Calabrum*, in lectulo suo dormienti prorsus similem, manibus pedibusque placidissimè compositis, ob carbonum fumum, quos in ipso suo lecto, sibi ipsi sudorem prouocaturus, adaptauerat, extinctum.

Putei fru-
mentorum
expirant
similem pe-
stiferum
halitum.

Sed & spectabiles viros, qui *puteis* illis subterraneis, quibus frumentum conseruatur, improvidè viciniore facti fuerant, quando aperiebantur, & mephitim exhalabant mortiferam, vitæ non leue incurrisse periculum noui. Verum quodnam obsecro, venenum *Tritico*, ex quo optimum homini alimentum coquitur, inesse dixeris? Hoc enim ex eodem puteo sublatum, non mortem, sed in pane vitam nobis largitur.

Multū etiā
fermenta-
tione bul-
liens suo
odore in-
terficat.

Dicam quid amplius, ne terræ hic fetorem aliquem culpes. Pretiosissimus, suauissimus, ex vino halans spiritus, vitali nostro adedè congener & sociabilis spiritui, hunc deficientem refocillans nonnunquam, & instaurans tam amicaliter, vt sensum, motum & loquelam deperdita, omnia restituit & redintegret. Hunc nihilominus ex *musto* per fermentationem suam bulliente, expirantem vbi clausum aliquam cellam vinariam abundantissimè impleuerit, homines illic ingredientes, non temulentis modò similes efficere, sed stupidos & atonitos reddere atque in terram mortuos prosternere, qui non norunt, vim huius atque potestatem parum norunt. I nunc, & hoc viuificum nectar, hoc vitæ Elixir, hoc cæleste donum, mortiferi toxici, & dirissimi veneni etiam, quia homines necat, si placet, argue. Domi meæ ante annos complures, cum

Non est
probabile
hunc vapo-
rem mu-
stum esse
venenosū.

dolium

dolium semiplaustri mensuram, ruptis circulis ligneis crepuisset, vinumque totum effudisset in loco non satis spatiofo, subeuntem & nihil tale suspicantem, puerum meum, fragrantissimum ille vini spiritus eiusdem cerebrum ita improuise, & repente oppleuit, vt clamore sublato, in terram concideret, & à nobis efferrè, aqua quoque frigidà perfundi cogeretur.

An igitur dicendū existimemus, eiusmodi vapores rarò esse venenatos, sed pinguedine quadã, cum acrimonia mixta constare? quemadmodū in hac musti exhalatione manifestissimū deprehenditur. Totum enim illud, quod perit & ex musto expirans, per ambitum loci illius, vbi vinum seu mustum ebullit, si colligeretur, quod *Ioannes Baptista Porta Lynceus*, libello suo de *Distillatione*, quod id fieri queat ratione, dilucidè monstrat, in nobilissimum & suauissimum vini spiritum inflammabile, quod amici mei quidam factitarunt, abiret. Huiusmodi igitur vapor venenatus frustra est creditus, cum impetu quodã cerebrū ipsum subiens, retrocedere versus suum centrū ipso facit spiritus. Et quoniam est materia oleosa, quæ est continua vt patet, & non retis instar vndiq. peruij, sed instar linteoli strictissimorum foraminum, vt ita loquar, vnica, causa est eadem, ne spiritus illam possit permeare, sed vt quasi vniti cogantur eousque retrocedere, quousque hic vapor procedit. Ita vt demum vapor is (addo quòd narcotica, eiusmodi pinguetudine omnia constantia, statim torporem inferunt, sed fortassis propter hanc eandem causam, quam modò assignaui) eo compellat spiritus, vt hi vniti, in aquam abire cogantur, & sic consequenter homo, vel quoduis animal, ex eorumdem defectu, atque alias ad partes influxu, sensu menteq. labatur, motu destituitur, concidat demum ac moriatur.

Quid au-
thori pro-
babiliter
dicendum
videatur
de vaporibus
illis in
terficentibus.

Io. Bapt.
Porta Lyn-
ceus modū
docet col-
ligendi va-
porem mu-
sti in vini
spiritum.
Modo quo
nos spiri-
tus tales in-
terficere
possint.

Argumēta
pro autho-
ris opinio-
ne.

Argumenta demōstrationi meæ, hæc dicā clarissima, quòd videlicet qui vel suauis vini halitu percussus, vel terro carbonum fumo obnubilati moriuntur, hi omnes placidissimè obdormiuisse videantur. Quod canibus etiam ex antro illo, dicto *la Grotta de' cani*, eductis vsuuenit, & in puero olim vidi fulmine occiso, dum dormiret, qui nec digiti indè articulum mouit. Inuenimus autem cerebri panniculos in lectulo huius cadauere, sulphureis tam odore, quam colorè, maculis tinctos. Si enim horum quisque, ex *pulmonum* ac *cordis*, & non *cerebri* potius, atque animalium spirituum suffocatione moreretur, nã ille brachiorum iactatione, tibiarium attractione, & totius corporis denique agitatione, atque labore molestareretur. Arguit & curatio ipsa hoc meum dogma, quæ est aqua frigidà perfusio. Verum de hac re hæc satis, & forsitan nimia.

Cerebrum
& non pul-
mogen in
eiusmodi
moriendi-
bus pati.

Vt venena
ita etiam
contraria
a lexiphar-
maca hæ-
bent uim
occultam.

Et cum contraria sub eodem genere *Philosophis* nostris esse dicantur: *Alexipharmaca* autem cum *venena* destruant, horum contraria esse dicantur, non est mirum, si in his quoque debile intellectus nostri lumen, æquè vt in venenis cæcutit. Quamuis & hoc probè sciam, *scholasticis* nostris *contrarietatem* non nisi in *qualitatibus* dari, *venena* autem *rosa substantia* agere Medicis dicantur. Quæ tamen enucleatius omnia examinare non sunt huius loci, & temporis.

Superius innui, in omni ferme animali venenato, eiusdem veneni antidotum reperiri, vnde & *Theriaca* ex *viperina carnis* virtute, *viperarum* toxico aduersari creditur. Solent & *Serpentium*, & alijs venenis auerruncandis, in *Germania* præcipuè, puluerem ex *Serpentibus* componere, & mirè depradicare.

Puluis ex
serpētib;
certo mo-
do paratus
dicitur ve-
nenis res-
tere.

Sic à fide digno mihi narratum est, litterarum studiosum ibi quendam quinque Serpentum corda, in umbra prius excicata & in pulverem redacta, una vice deglutijisse, ex quibus hoc sic exsecutus; quod nullum ipsi venenum amplius nocuerit, serpentes nullos timuerit, quin hos amauerit, & tractare manibus semper voluerit, & inter rudera eos, ac laxa latentés, odorari potuerit, serpentes tamen hunc valde metuisse, & fugisse. Varij puluerem hunc variè componunt: hanc mihi tamen, ceu optimam compositionem donauit, & commendauit Ioannes Davidoviz Polonus, pharmacopœus non vulgaris notæ, sed & chymicis exercitijs, & literis latinis optimè tinctus.

Hæc autem sic habet. Serpenti viuenti lingua extrahatur, hæc iuncta eiusdem cordi & hepatis, quæ ambo filo transfixa in bullientem aquam tantillum immergantur, postea nouem dorsi adiunctis vertebrijs, in umbra aut prope ignem placidè siccantur, puluerizentur; capiuntur tantum, quantum cultelli cuspis admittit. Hunc puluerem Praga olim in pestis præseruatione, & curatione, plurimum valuisse mihi seriò affirmavit. Fides sit penes auctorem. Ego similis pulueris Serpentina (cuius tamen compositionem ignoro) ex Germania allati doses aliquot, vt vocant Medici, canibus post arsenici elum propinatas, nihil profus profecisse scio, cum tamen scriptum fuisset hunc omni profus veneno aduersari.

Duo adhuc valde aduersus quatuor venena & febres malignas laudantur hodie Alexipharmaca, Scorzonera præsertim Hispanica inquam, & lapis Bezoardicus. De ambobus quid frequenter & quotidiana medica in praxi, mihi innouerit, licet haud ignorem, volui tamen aliorum quoque mentem explorare. Quapropter interrogavi virum Cl. Thadeum Collicolam, primæ classis Vrbs huius, & præstantissimum Medicum, quid ipsi de vtroque hoc auxilio certum experitumque esset: plurimam autem huic fidem adhibendam censui, quod in vtroque vt difficillimo, ita maximi momenti itinere, primò ad Christianissimum Galliarum, secundo ad Catholicum Hispaniarum Reges, Cardinalem Barberinum Patrum suum, cui Medicinam faciè, fidelissimè secutus sit, eique vel hoc nomine plurimum debeamus, quod hunc nobis Principem Italie pacis procuratorem, & sanum, & incolumem ex tanto discrimine rerum reduxerit, cum in hoc posteriore itinere plurimi ex familia, & comitatu Cardinalis, febre maligna sublati fuerint. Hic igitur verè mihi contestatus est, apud Hispanos Medicos non eo Bezoardicos lapillos in precio & æstimatione haberi, vt nobis imaginamur, neque ab his ea in febribus & venenis depellendis, miracula edere, hæc tamen creditum fuit illis, qui exotica sapenumero supra fidem humanam extollunt: in quo me facile assensurè habet. Ita neque eximiam illam, Aquæ Scorzonere, vim inesse, vt huic non æquipolleat ea, quæ ex Ruta capraria nobis elicitur, eoque magis Hispanicam aquam Scorzonere displicere sibi, quod in vasis plumbeis sublimatio illa, & deliquium chymicum ibi paretur. Quare vt is sinceriores haberet, datâ operâ, in Hispania, ex vitro eadem concinnari, & inde aquam destillari iussit secum Romam auferendam. Cinit ille verò Cælia, cum Princeps Cælius noster ibi cõperisset Scorzonera, Hispanicæ fanè nihilo inferioris, magnum prouentum, aquam, vt ne longè ab Vrbe peteretur ipsidem organis

Quidam per os sumptis quinque corda serpenti & quid ipsum intulerit.

Authori cõpositio huius pulueris communita à Io. Davidoviz.

Vires huic pulueri tribuuntur.

Non reficit omni veneno.

Quam prærogatiuam Bezoardici Scorzonere aduersus venena habent. Iudicium de his Thadei Collicole Medici eminentissimi.

Hispani Medici non tantum Bezoardicis sagillis utuntur, quæ cum nos credimus. Aqua Scorzonere.

ganis elici præcepit, in priuata & publica salutis Romæ, dispertiendam vsum. Nolo etiam nobilissimam illam compositionem chymicè paratam, quam Elixir vite appellant, sua laude fraudari, qua in minima quantitate hausta, spiritus nostri ita animantur, corroborantur, & instaurantur, vt ad propugnanda venena, Herculeis viribus insurgant. Huius nuper nobis quatuor Libris, modum conficiendi & vtendi appositè descripsit, & vasa chymica graphicè depinxit Fr. Donatus de Heremita, Ordinis S. Dominici, antiqua mihi familiaritate iunctus, qui instructissimum Neapoli, pharmacopolium, & post famolam Francisci Imperati Musæum, primas in asseruanda ibi supellectile exotica, tenet. Restat nunc, vt quales sint Serpentes hi nostri Mexicani, enodemus, quod à non nemine hic quæri, & auide à me expectari non dubito. Verùm hisce in vltimis animalibus, Religiosorum eorundem virorum, à quibus in prioribus adiutus fui, historica relatio me destituit, vel quia præproperè nimis Româ discesserunt, propriis in negotijs suis valde occupati, vel quia forsitan hos Serpentes, ex nuda pictura non satis internoscere potuerunt. Quin tamen ex mediocri magnitudinis numero sint, & icones & descriptio ipsa indicare videntur. Nam vt ex maximis hos fuisse mihi persuadeam, adduci non possum, quos ad incredibilem quodammodo magnitudinem peruenire, in vtrisque Indijs, illi qui navigationes suas in vtrumque orbem factas descriperunt, publicis tabulis consignarunt. Sed quod mirum est, barbari illi populi carnes eorundem Serpentum in delicatioribus quoque cibus reponunt.

Ioannes igitur Lerus in sua Brasilia hæc habet. Comedunt, inquit, Brasiliani etiam serpentes crassitudinis brachij, quinque ferè pedum longitudine. Has immanes anguillas terrestres frustatim conscindunt, apparantque insipida tamen sunt & perquam exigui saporis. In sexta parte Indis Orientalis, & quidem Auriferi Regni Guineæ, ad Africam pertinentis descriptione à Batanis perlustrati, reperio, Serpentes ibi viginti palmorum longitudine, & quinque latitudine inuenti: aliquem quoque ibi caprum fuisse, triginta pedum longitudine, cui sex viri portando, vix sufficere potuerint. Fauces eisdem habere capacissimas, vt gallinas & anseres integros deglutire valeant. Vbi ventrem cibus distentum habent, ebriorum hominum more, somno indulgere, ita interfici, & à Nigritijs deuorari carnes eorum, quas gallinis ipsis præferant. Philippus Pigafetta in Regni Congi descriptione his assentitur, sed plura ac mirabilia addit, quæ in curiosi lectoris mei gratiam huc inferere non abs re duxi. Serpentes ibi sunt, ait, magnitudinis horrendæ, si conferantur cum nostratibus & præcipuè palustres, quorum aliqui longitudine viginti quinque & in latitudine quinque spithamas excedunt, ventre tam capaci vt totum ceruum, aut aliud eius magnitudinis animal, vna vice deuorent. Ex aquis egrediuntur, & postea eo redeunt, unde & ab incolis magne Natrices appellantur. Ascendunt quamuis altissimas arbores, in quibus circumueniunt animalia quasi in specula spectant. Et ubi victum quærentia accesserint, summa vi se in ea demittunt, atque ita mole & morsu occisa, & in solitudinem aliquam tracta tota cum pelle & ossibus carnibus deglutunt. Et sæpius etiam accidit, vt cibo nimium repleti quasi ebrii reddantur, & in somnum maximum incidant, ita vt vel puer eos occidat. Durat hæc satietas & somnolentia vel quinque vel sex dies continuos, post quos demum experrecti ad consuetas

Elixir vite multum ualet in corroborandis nostris spiritibus.

F. Donatus de Heremita huius compositionem & usum optimè descripsit.

Cur auctor de his nostris Serpentibus Mexicanis parum dicere queat.

Indici serpentes plurimè sunt magni & edules.

Brasiliiani Serpentes à Lero descripti.

Serpentes Guineæ à Batanis uisi.

Serpentes Regni Congi à Pigafetta memorati.

Hi ceruum integrum deuorare possunt.

Ascendunt altissimas arbores.

Post satietatem in soporem maximum incidunt.

Sætas suas venationes redeunt. Pellem statutis temporibus mutant, aliquando etiam nimia dilatazione ex cibo nimio rugosam ante tempus exuunt, quæ inuenta homines in admirationem bellæ magnitudinem inde cognoscentes, rapit. Aethiopes has carnes, quando inueniri possunt, in delictis habent.

Vlricus Faber Straubingensis meminit in septima parte descriptionis America se vidisse, ad dextrum latus fluminis Parenau ingentem Serpentem, longum pedes vigintiquinque similiter, & crassum instar alicuius viri, qui tormentis bellicis interfectus fuit, quiq. lauentes in flumine plurimos prius Indianos, caudâ circumuoluens, deuorauerat: cuius & ipsi Indiani postea carnem assam, & elixam in ædibus suis comederunt. Hic nigro & flauo colore lucebat.

Et quoniam coloris hic mentio incidit, silentio præterire non debeo, colorum varietatem, quam in hoc primo Serpente nostro obseruauimus, dum ipsissima Recchi nostri exemplaria perlustrarem, in quibus Animalium horum, & plantarum icones sunt depictæ, proprijsq. ac venustissimis coloribus illustratæ. Dum autem in hoc sum; ecce Recchi nepos magna animi attentione has mecum considerans, an non, inquit, quatuor elementorum hoc in Serpente adumbratos, & quadam veluti proportione distinctos colores animaduertis? Est autem is M. Antonius Petilius, vir totus literarum ac virtutum studijs deditus, qui quantum prudentiâ polleat, cuius Symbolum apprimè Serpentes existunt, non illâ solummodo inquam, quæ Iuris, Aequi & legum est, sed Politicæ maximè, demonstrant amplissima, & doctissima eius de Exarchia iam dudum euulgata volumina, in quibus Regnorum, Monarchiarum, & Rerumpub. leges ac regulas, statuta, & decreta perpendit, ac trutinat. Philologus quoque est, & Historicus insignis, atque Antiquitatum, tam sacrarum, quam profanarum mirus propterea indagator, quod libri aliquot adhuc penes authorem detenti, docere luculenter possunt, qui de prima Mundi lingua, non minùs eruditè quàm dextrè, vt ego de his iudicare potui, scripti deseruant. Debeo & hoc eximio erga me amoris ipsius, quod non paucas studijs suis horas, mei gratiâ subtraxerit dū prædicta volumina mihi exhiberet, ostēderetq. quod figuras illas peruiderem, atque diligentius examinando describerem. Sed plurimum profecto Auunculus ipsius Recchus nimirum, eidem obligatur, cuius nomen, vt immortalitati consecraretur, opus ipsius tantopere dignum, ac nobile, non vterius sopitum iaceret, sed publicæ vtilitati donaretur, meritòque cum Authoris honore lucem tandem adspiceret, omni Petilijs vrgendo affectu, desiderio summo, & perquam sollicitè contendit. Et merentur, mehercle, plurimum huiusmodi viri industrij, qui nil aliud cogitant, nil aliud querunt, præter ipsam virtutem, qui in hoc soli sunt, & studijs atque vigilijs suis, in hoc vnum incumbunt, vt posteritati, suis suorumque laboribus prodesse valeant, qui demù verbis, scriptis, atque exemplis proprijs, literarum studiosis ita prælucent, hos ita mouent, atque inducunt, vt & ipsi dignissimos ingeniorum suorum fructus producant, & humano eos generi lucentes relinquunt.

Nos itaque, qui à Lynce, studijs nostris proposita, nomen sortimur, præterquam quod totis animi neruis, in hoc ex instituti nostri primaria ratione in-

Aethiopes his libenter vescuntur. Vlricus Faber Germanus ingen-tem serpen-tem prope flumen Pa-renaui vidit.

M. Antonius Petilius Recchi nepos vir doctissimus & laude dignissimus.

Hic multo auctor debet.

Sed plurimum illi Recchus auunculus debet quod huius per nepotē scripta luce uideant.

cumbimus, vt studiosæ posteritati rectè consulatur, si præsertim aliquid noui, & reconditi per nos afferri queat: etiam propter hunc præstantissimum virum, qui sui tantopere erga nos affectû amoris ostendit eò libentiùs, ac promptiùs, præter ipsas à nostro Principe collatas expensas, & operas, nostros quoque cum Principe labores, vigilijs, & sudores proprios, hosque non exiles & nauci, contribuimus, vt tandem aliquando haud exiguo Philosophorum beneficio, opus hoc minimè sepultum ampliùs, aut cassum, perditumq. remaneret, cum vitra quadragesimum m ab ipsa conscriptione annum, litteraria respública eo caruerit, vtque Recchus demum ipse, debitam sibi iam diu gloriam & honorem indispiceretur.

Et de colore quod ait Plinius lib. 8. c. 23. Quod ad Serpentes attinet, vulgari est, colores earum plerasq. terras (sic enim legant quidã) habere, in quas occultentur. Quasi velit dicere, & quasi nemo hoc ei facile credat, serpentes terris, quas inhabitant, vel colorem quem ipsi habent dare, vel eisdem ab eadem mutuare. Nouimus enim, suos cuique serpentû generi proprios, determinatosq. esse colores, siue hi atram, siue albam, gryseam seu rubram incolant terram. Et noster hic quadricolor serpens domicilium suum forsan in vnicolore fixit tellure. Videmus quoque isdem ferme in ruderibus varios, & ex eodem erepere antro. Et quadricolore longè magis versicolore depingit nobis Virgilius 5. Æneid. serpentem, dum Æneas patris Anchisæ manibus lacrum faceret anniuersarium, ibi enim dicitur, quod

adytis tum lubricus anguis Septem ingens gyros septena volumina traxit, Amplexus placidè tumulum, lapsusq. per aras, Ceruleæ cui terga nota, maculosus auro Squamam incendebat fulgor: ceu nubibus arcus Mille irabit varios aduerso Sole colores.

Hic Virgilius indicare voluit serpentibus omne coloris genus inesse posse, ob id Iridi siue cælesti arcui, ex pluribus composito coloribus variegantibus, hunc suum Serpentem comparauit. Quamuis non sim nescius, Donatum Virgilij Commentatorem, hoc loci hanc expositionem afferre. Color eius & splendor idcirco speciei cælesti comparatus est, ait, vt ostēderetur, non ex illis esse quorum detestanda natura est, & saluti hominum infesta, sed hæc parum suffragantur Virgilij menti, & rerum nature ingenio, quæ sub venustiore etiam splendidioreq. anguium colore, dirius, infestius, & atrocius nonnunquam abscondere venenum potuit, sic poeta ait:

O formose puer, nimum ne crede colori, Alba ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur.

Quando etiam sub pomi cortice elegantis coloris, sepe vermis latet corrodens, & virulentus. Atque vt vnico dicam verbo, vt vnico in hortulo trecen-torum flosculi colorum (exemplo nobis sint Tulipa) ex vniufmodi coloris terra emergunt, sic vnus coloris solum, variorum genus serpentum coloribus distinctorum, generare, nutrire, & procreare valet.

Plinij dictum de coloribus serpentum ex penditur & refutatur.

Serpens Virgilianus varicolor.

Huius expositio à Donato facta. Hæc non videtur esse ad mentem Virgilij & nature.

Vnius coloris terra diuersorum colorum flores. & serpentes potest alere.